

5. Пліско В. І. Теоретичні і методичні засади формування готовності працівників правоохоронних органів до діяльності в умовах екстремальних ситуацій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2004. 44 с.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

Лукашук Іванна Вікторівна,

курсант 3-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Проблема активного та широкого застосування різних заходів примусу працівниками поліції під час масових заходів набула особливої уваги в останні роки незалежності і демократичних перетворень у державі. Так поліцейським неодноразово доводилося застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю під час демонстрацій різних партій, актів протесту громадян перед спорудами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, мітингів про набуття статусу державної іншими мовами, протистояння при проведенні виборчої кампанії у східних і західних регіонах України, та в багатьох інших випадках [1].

Відповідно до наведених фактів правоохоронці мають бути добре підготовленими, володіти відповідними тактичними прийомами щодо застосування фізичної сили та деяких спеціальних засобів, що дало б змогу досягати майстерності у максимально ефективному їх застосуванні для запобігання порушення громадського порядку чи масових заворушень.

Водночас перед поліцейським стоїть не простий вибір, щодо застосування заходів примусу під час порушення громадського порядку і масових заворушень, даний факт неабияк привертає увагу суспільства, адже є одним з найбільш серйозних втручань правоохоронців в життя людини та її громадян в цілому.

Особливо підвищена увага до застосування спеціальних засобів, фізичної сили та вогнепальної зброї пояснюється великою кількістю випадків неправомірного їх застосування, нехтуванням правами людей та недотримання норм законодавства. Також дії поліції інколи супроводжуються жорстокістю, можливістю помилок, свавілля. Важливим у цьому контексті є володіння знаннями про норми застосування вказаних засобів примусу, їх технічними характеристиками та властивостями.

Водночас, на сьогодні сконструйовано велику кількість спецзасобів, що використовуються у світовій практиці. Наведене об'єктивно потребує високої професійно-технічної культури кадрів НПУ, що можливо забезпечити лише через спеціальне технічне навчання особового складу у відомчих навчальних закладах та безпосередньо в органах та підрозділах за програмою службової підготовки [2, с. 4-5].

В Законі України «Про Національну поліцію» ст. 42 визначено перелік поліцейських заходів, які поліцейський уповноважений застосовувати в тому числі для забезпечення публічної безпеки і порядку, а саме :

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

Перелік заходів примусу, до яких може/повинен вдаватися поліцейський, визначений у ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», є вичерпним, при цьому застосування одного із заходів примусу унеможливорює застосування інших заходів примусу одночасно.

Позитивним моментом законодавства є те, що ним визначено умови застосування поліцейських заходів. Так, у ст. 29 Закону України зазначено, що поліцейський захід має бути: а) законним – якщо він визначений законом; б) необхідним – якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам; в) пропорційним – якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди; г) ефективним – якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції [3].

Поряд з позитивною стороною діючого законодавства все ж залишилися питання, які потребують додаткового правового регулювання та роз'яснень (уточнень). Так, у ч. 3 ст. 45 визначено підстави для застосування поліцейським спеціальних засобів, а саме: кайданків та інших засобів обмеження рухомості застосовуються до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти; під час затримання особи; під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого; якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим; проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі. Проте законодавство не містить режиму використання спеціального засобу, вказуючи на можливість їх застосування виключно за призначенням [4].

Згідно із Законом України «Про Національну поліцію», поліцейський має право застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні навички боротьби, прийоми самозахисту та фізичного впливу (рукопашний бій, самбо, дзюдо, айкідо, бокс, карате, кікбоксинг та інші види єдиноборств), з метою забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом [3].

Отже, детально розглядаючи основні положення зазначених статей Закону України «Про Національну поліцію», повноваження поліції щодо застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів виписано досить чітко, витримано баланс між правами людини та пропорційністю їх застосування. Але поряд з цим виникають питання в достатній компетентності працівника поліції при застосуванні фізичної сили та спеціальних засобів, та вмінні їх застосувати в рамках передбачених законодавством. Дані питання являють собою ключову проблематику та потребують принципово якісного підходу до підготовки та підвищення кваліфікації працівників поліції.

Список використаних джерел:

1. Шиян В. Застосування спеціальних засобів для забезпечення громадського порядку, проведення масових заходів: аналіз, методика, тактика. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 4 (16).
2. Хараберюш І. Ф. Спеціальна техніка в органах внутрішніх справ. Загальна частина : Навчальний посібник / І. Ф. Хараберюш. Донецьк : Донецький інститут внутрішніх справ при Донецькому державному університеті, 2002. 167 с
3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015.
4. Мінка Т. П. Актуальні питання удосконалення правового регулювання застосування Національною поліцією заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1 С. 24-28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2015_4_6